

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Сийка Костадинова Ковачева,

доцент в катедра „Приложна и институционална социология”,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

'доктор'

по научна специалност **„Организация и управление**

извън сферата на материалното производство”

Автор: Веселина Тонева Жекова

**Тема: „Граждански структури и местна власт – практики и
проблеми във взаимодействието”**

Научен ръководител: проф. д-р Желка Генова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” №2328 от 11.06.2013 г. съм включена в научното жури за защита на дисертационния труд на Веселина Тонева Жекова по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”, професионално направление 3.7. Администрация и управление. Авторът е докторант към катедра „Администрация и управление” при факултет „Международна икономика и администрация” при Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”.

Докторантът има бакалавърска степен от ВСУ „Черноризец Храбър” по специалност публична администрация от 1999 г. и магистърска степен по същата специалност от ПУ „П. Хилендарски” от 2002 г. От 2000 г. Жекова е хонорован, а в последствие и редовен асистент във Факултета по икономически и социални

науки на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”, като от 2011 г. досега заема длъжността „главен асистент”.

Представеният комплект от дисертационен труд и други материали отговаря на изискванията на ЗРАС.

2. Значимост на избраната проблематика

Темата на представения за рецензия дисертационен труд е изключително актуална за българското общество в условията на граждански протести и продължаваща икономическа криза. Участието на гражданите в местното управление съдържа потенциал за решаване на множество наболели проблеми на местните общности, а и по-общо за демократизиране на политическия живот в страната като цяло. На практика обаче взаимодействието между гражданските структури и местната власт у нас е все още епизодично, непрозрачно и неефективно. Как да се създаде устойчив механизъм за публично взаимодействие при управлението на местните общности е проблем с голяма приложна стойност.

Освен практическо значение за демократичното управление у нас, тематиката на дисертацията има и важен научен потенциал, особено що се отнася до разпознаването на проблемите и противоречията в гражданското общество. Как се осъществява структурирането на гражданската активност в социалната реалност на пост-комунистическа България, какви са нейните форми и практики за съвместна работа с институциите на местната власт, какви са дефицитите, както в организационния капацитет, така и в нагласите на представителите на неправителствените организации и местната администрация са все малко изследвани аспекти, нуждаещи се от точна диагностика и теоретична рефлексия. Именно към изследването на този проблемен кръг е насочена изследователската дейност на кандидата. Предложеният подход в дисертацията е съзвучен с новите тенденции в теорията на социалната политика през 21-ви век, в която се акцентира върху гражданското участие при поставянето на социалните проблеми, в об-

съждането на възможните модели за решение, в избора и приложението на тези решения и в мониторинга и контрола върху резултатите.

3. Познаване на проблема и оценка на постигнатото в неговото решаване досега

Дисертационният труд показва задълбочено познаване на състоянието на гражданското участие в местното управление у нас – на натрупания положителен опит и проблемните полета във взаимодействието между нестопанските организации и институциите на местната власт. Начинът на определяне на изследователския проблем и конкретизирането му в основни цели и задачи на работата, както и дефинирането на обекта и предмета на изследването са научно обосновани и високо целесъобразни. Авторската теза за необходимостта от разработване на адекватна рамка за регулярно партньорско взаимодействие между неправителствените организации, общинските съвети и общинската администрация (с. 6) показва умение за поставяне на точен акцент при формулирането на основния проблем.

Работата на докторанта демонстрира висока компетентност по изследвания проблем, както на теоретично, така и на емпирично равнище. Събраните документални материали, данните от авторското изследване, прегледът на научната литература по темата на дисертацията са достоверни и умело подбрани. Към тях са приложени подходящи методи, осигуряващи пълнота на анализа. Библиографията в края на дисертацията, особено нормативните документи и аналитичните доклади, също представлява доказателство за задълбочената ориентация на докторанта в актуалните научни дебати в областта на теорията за управлението на извънматериалната сфера.

4. Модел и методика на изследването

Избраната методика на изследването е подходяща за постигане на поставените цели и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в

дисертационния труд. Изследователският модел е основан на комбинация от количествени и качествени методи за набиране на емпирична информация, които включват допитване под формата на анкета с неправителствени организации, наблюдение и дълбочинни интервюта с представители на местната власт и администрация. Обоснован е размерът и моделът на извадката на анкетното допитване и експертните интервюта. Заслужава да се отбележи високото професионално ниво при съставянето на въпросника на допитването. Анкетната карта е изготвена адекватно на теоретичния модел, отговаря на изискванията за инструмент на такъв тип проучване и е отлично оформена технически.

Освен емпиричното изследване, докторантът е използвал богат набор от източници на информация: академична литература, нормативни документи, резултати от проведени социологически изследвания. Към техния анализ сполучливо са приложени концептуален, исторически и сравнителен подходи. Следва да се подчертае, че авторът отчита и необходимите ограничения на изследването, които са напълно приемливи за докторска дисертация.

5. Структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертационен труд е в общ обем от 239 страници, като е структуриран в увод, три глави, заключение, три приложения и списък на цитираната литература, включващ 184 източника на български, руски и английски език. Всяка от главите на изложението е добре структурирана в отделни параграфи и завършва с умело обобщени изводи. Заслужават отбелязване професионално оформените таблици и фигури, представящи данните от емпиричното изследване.

В първа глава е приложен исторически ходход към развитието на концепцията за гражданското общество от Античността до нашето съвремие. Различните теоретични традиции са правилно обобщени и разгледани във връзка с техния социален контекст. От тук анализът преминава към изясняване на терминологичното многообразие в теорията за гражданското участие и към разг-

леждане на типовете структури в гражданското общество. Поставя се акцент върху развитието на гражданските структури в България в исторически план от периода на българското Възраждане до днес и се подчертава ролята на специфично българската форма на гражданско сдружение – читалището. Принос на докторанта е разглеждането на третия сектор у нас в сравнителна перспектива с други източно-европейски страни, при което се открояват множество общи насоки. Посочват се и важни специфики на неправителствените организации в България като партийна обвързаност, труден достъп до независими финансови ресурси, недостатъчно развити организационни умения и липса на официална политика за сътрудничество между държавата на централно и местно ниво с нестопанския сектор.

Втора глава на дисертацията е насочена към съвременните измерения на взаимодействието между гражданските структури и местната власт. За анализа тук се използва сполучлив модел, който позволява систематично да се разгледат нормативните измерения и реалните практики на взаимодействието. В този анализ правилно се посочват, както постиженията в тази област като създадена нормативна уредба и нарастващ интерес от страна на гражданските структури към съвместна работа с органите на местната власт, така и продължаващите недостатъци в развитието като липса на конкретни нормативни изисквания и механизми за включване на неправителствените организации в разработването на местните политики, фрагментираност на сектора и др.

В последната глава се представят резултатите от емпиричното изследване на формите на партньорство между гражданските структури и местната власт в община Пловдив. Правилно са разграничени проблемите в двете страни на взаимодействието – както недостатъчното финансиране и липсата на организационен и професионален капацитет в третия сектор, така и във визията, нагласите и практиките на общинския съвет и местната администрация. Разкрити са и множество слабости във функционирането на обществените съвети към община Пловдив с участието на граждански организации, изградени да играят ролята на

консултативни органи за формиране и реализиране на местните политики. Общ проблем е липсата на достатъчно информация, както в структурите на местната власт за дейността на неправителствените организации, така и в третия сектор за възможностите и затрудненията пред местната администрация и е подчертана липсата на електронни форми на консултативен процес. На основата на анализа на множеството препоръки от анкетната карта и проведените интервюта е разработена от докторанта и приложена Харта като конкретен модел, регламентиращ правата и задълженията на страните във взаимодействието между гражданските структури и местната власт.

В заключението докторантът прави множество значими изводи, които могат да бъдат обобщени като необходимост от предефиниране на цялостната рамка на сътрудничеството между гражданския сектор и местната власт, която да включва усъвършенстване на нормативната уредба и утвърждаване на конкретни процедури и правила за ефективно сътрудничество. Правилно се подчертава и изводът, че за да могат гражданските организации да изпълнят ролята си на производител на социални услуги, следва да се променят и социално-политически ориентации и очаквания и на техните представители, и на представителите на общинската администрация. Заключението съдържа и съответни препоръки към участниците във взаимодействието.

Приложенията включват списък на неправителствените организации от регистъра на Община Пловдив, списък на включените в извадката организации, и анкетната карта. Представена е богата библиографска справка от академична литература, нормативни документи и уеб страници на организации.

6. Постижения на дисертацията и приложимост на изводите в практиката

Представеният за рецензия дисертационен труд се отличава с точен категориален апарат; задълбочен анализ на реални социално-политически процеси;

конкретни препоръки за социално действие. Докторантът показва развити умения за провеждане на самостоятелно емпирично изследване по комбинирана методика; за приложение на исторически и сравнителен подход към богат набор от информационни източници.

Научните приноси на дисертацията се състоят в разработването на малко изследвана научна област у нас – взаимодействието между гражданските структури и общинската власт; в установяването на съществени нови страни на формирането и приложението на местните политики; и най-вече в създаването на конкретен нормативен инструмент за регламентиране на правата и задълженията на партньорите при формирането и практическото осъществяване на местни политики.

Съдържащите се в дисертацията препоръки към местната власт и неправителствените организации имат висока приложна стойност. Очертаните проблеми и постижения могат да послужат за изработване на инструментариум за мониторинг и контрол върху откритостта на местната власт за гражданско участие при вземането на управленчески решения и тяхното приложение в социалната практика.

Докторантът има четири публикации по дисертационния труд, които са били представени като научни съобщения на международни конференции. Всички те са сполучливо отражение на приносите в дисертационния труд.

Авторефератът на дисертационния труд е разработен съгласно изискванията и по структура, съдържание и качество отразява вярно и точно основните резултати, постигнати в дисертацията.

7. Въпроси, критични забележки и препоръки

Към докторанта може да се отправя следната критична бележка – в списъка с използваната литература не фигурират някои цитирани в текста на работата източници, а при изписването на заглавията на някои публикации са допуснати

печатни грешки. Смятам, че работата би спечелила от по-детайлно описание на някои „добри практики” на сътрудничество на местно ниво. В социологическото изследване, проведено от автора, са включени преди всичко неправителствени организации, занимаващи се със социални услуги. Активни на местно ниво са и множество нестопански сдружения в областта на изкуството и културата, спорта и образованието. Има ли поглед докторантът върху състоянието и формите на тяхното сътрудничество с местната власт и дали предложената от него харта за взаимодействие е приложима и за тези граждански организации?

Заклучение

Дисертационният труд съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на ЗРАС. Предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Веселина Жекова в професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

10.09. 2013 г.

Рецензент:

Доц. Д-р Сийка Ковачева